

Almanca Mütercim Tercümanlık Bölümü Öğrencilerinin Kültür Edinci Geliştirme Alışkanlıkları

Öğr. Gör. Dr. Aykut Haldan¹

Özet

Bu çalışmada farklı üniversitelerdeki Mütercim Tercümanlık Almanca bölümü öğrencilerinin kültür edinci geliştirme alışkanlıkları incelenmiştir. Çalışmada veri toplama amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden yapılandırılmış, açık uçlu görüşmeler, tanıtım formları kullanılmıştır. Üniversiteler arasında yapılan karşılaştırma sonucunda kültür edinci, dil edinci ve uygulamalı ders oranları hesaplanarak üniversitelerarası benzerlikler ve farklar ortaya çıkarılmıştır. Çeviri eğitimi, müfredatlarının, teknik şartların, öğretim elemanlarının yeterli şekilde sağlanmasının yanı sıra, öğrencilerin sosyokültürel alt yapılarına ve buna paralel olarak bireysel öğrenme alışkanlıklarına göre gerçekleşecek bir olgudur. Öğrenciler gerek dil, gerekse kültür bilgileri ve yeterlilikleri açısından farklı birikimlere sahiptir. Yurt dışı tecrübesi olan öğrencilerin öğrenim gördükleri dili ve kültürünü bilmeleri işlerini kolaylaştırıyor gibi görünse de, ana dillerine ve kültürlerine yabancı olmaları işlerini bir o kadar zorlaştırmaktadır. Yurt dışı tecrübesi olmayan öğrenciler için ise durum bunun tam tersi niteliktedir. Dolayısıyla öğrencilerin kültür edinci geliştirme alışkanlıkları da birbirinden farklılık göstermektedir. Bu alışkanlıkların nasıl kazanıldığı bu çalışmada karşılaştırmalı olarak ele alınıp irdelenmiştir

Anahtar kelimeler: Çeviribilim, çeviri edinci, kültür edinci, çeviri eğitimi

The Habits of Developing Cultural Gain Among The Students of German Translation and Interpretation Department

Abstract

In this study, culture competency habits of students of German department of Translation and Interpretation in different universities were examined. In the study, structured from qualitative research methods, open-ended negotiations, publicity forms were used for data collection. As a result of the comparison between the universities, the similarities and differences between the universities were revealed by calculating the rates of culturally, linguistically and practically

¹ Öğr. Gör. Dr. Aykut Haldan, Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü Almanca Mütercim Tercümanlık Ana Bilim Dalı, aykhaldan@yahoo.com; Lecturer Dr. Aykut Haldan-Trakya University.

applied courses. Translation training is a phenomenon that will take place according to the socio-cultural sub-structures of students and their individual learning habits in addition to providing the curriculum, technical requirements, instructors adequately. Students have different backgrounds in terms of language, culture knowledge and competence. Although it seems that foreign students who have experience abroad know the languages and cultures they learn, it is easier to do their jobs, but their struggles to be foreign to their mother tongue and their cultures make it so difficult. For students who do not have experience abroad, this is the opposite. Therefore, the habits of students to develop cultural acquisitions are also different from each other. How this habits are acquired is discussed and discussed in this study

Key words: Translation science, translation competency, culture competency, translation education

Giriş

Türkiye’de 2015–2016 öğretim yılı itibarıyla sayıları 30’a ulaşan farklı devlet ve vakıf üniversitelerinde dört yıllık çeviri eğitimi veren bölümlerinin öğrenci kontenjanları toplamı 2043’tür.² Bu kontenjanın 310’unu Almanca Mütercim Tercümanlık programları³ oluşturmaktadır. Bu çalışmada çeviri eğitim programları sunan Türkiye’nin önde gelen üniversitelerinden İstanbul Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Trakya Üniversitesi Almanca Mütercim Tercümanlık bölümleri incelenmiştir. Çalışmanın amacı çeviri edincinin en önemli alt edinçlerinden biri olan kültür edincinin öğrenciler tarafından nasıl geliştirildiğini incelemek ve öneriler getirmektir. Çalışma için öncelikle bu üç üniversitenin ders müfredatları analiz edilmiş ve daha sonra da nitel araştırma yöntemlerinden anket ve röportaj teknikleri kullanılarak açık uçlu sorularla birlikte öğrenci bilgi formları doldurulmuştur. Toplanan veriler SPSS istatistik programında analiz edilerek tablo ve grafikler oluşturulmuştur. Tablolar hem üniversiteler arasında, hem de konu odaklı yorumlanmış ve çıkarımlarda bulunulmuştur. Sonuç olarak çeviri eğitim programlarının öğrencilerin kültür edincine verdikleri önem değerlendirilmiş ve buna bağlı olarak öğrencilerin bireysel öğrenme alışkanlıkları doğrultusunda neler yaptıkları ve yapmaları gerektiği tartışılmıştır.

Kültür ve Kültür Edinci

Kültür kavramının farklı katmanlarıyla ele alınması ve çevirinin kültür aktarımı olması gerektiği savının (Amman, 2008: 53) geçerli olduğu günümüzde, öğrencilerin dil edinçlerini tamamlarken kültür edincini de tam olarak kazanmaları beklenmektedir. Çeviri eğitimi veren bölümlerde okuyan öğrencilerden öğrenimlerinin sonunda kendilerine sunulan programlar dâhilinde çok yönlü bir çeviri

2 <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/OSYS/2015-OSYSKONTKILAVUZU15072015.pdf>

3 Ege Üniversitesi (İzmir), Hacettepe Üniversitesi (Ankara), İstanbul Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Trakya Üniversitesi (Edirne)

edinci⁴ geliştirmeleri beklenmektedir. Bu doğrultuda çeviri bölümlerinin müfredatları çeviri edincini; dil edincini ve kültür edincini geliştirmeyi amaçlayan dersleri içermektedir (Eruz, 2008: 219). Müfredatta yer alan kuramsal dersler, ders etkinliği içinde ve ders dışında yapılan uygulamalı çalışmalarla desteklenmektedir. Öğrencilerden öğrenim süreleri dâhilinde alanlarında staj uygulamaları ile ileride çalışacakları mesleklerine yönelik bir deneyim kazanmaları beklenmektedir.

Çeşitli ‘kültür’ kavramı tanımlarına baktığımızda kültürün birçok bilim dalı ile ilgili olduğunu görürüz. TDK Güncel Sözlükte çeviri için řu tanımlar yapılmıştır; 1.Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin. 2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü. 3. Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi. 4. Bireyin kazandığı bilgi. 5. Tarım. 6.Uygun biyolojik şartlarda bir mikrop türünü üretme.⁵

Her bilim dalı ile ilgili metinlerden çeviri yapılması zorunlu olduğuna göre, çeviri ve kültür ilişkisi farkı açıkça ortaya çıkmaktadır. Kültürün, ideal çeviriyi gerçekleştirmedeki rolünün diğer faktörlerden çok daha fazla olmasının nedeni, kültürün çok yönlü oluşundan ve bu çok yönlülüğün kişiden kişiye olan algılama çeşitliliğinden de ileri gelmektedir. Bu algılama her çevirmene göre değişeceği gibi, erek ve kaynak okur kitesinin kültür yapısı ile de yakından ilgilidir. Çevirmen, erek kültür okuyucusu ve kaynak kültür okuyucusu kültürleri yani bu üç faktörün arasındaki kopukluk veya kültür yabancılığı ideal çeviriye ulaşmadaki başarıyı engelleyebilir. Bu işlemden iki kültür arasındaki köprü vazifesi gören çevirmen en büyük ve zor görevi üstlenmek durumundadır. Toury’ nin (1995: 26) betimleyici kuramında da üzerinde durulan en önemli nokta çevirilerin erek kültür için yapılıyor olması ve erek kültürün çeviriyi yapma kararını ve sürecini başlatmasıdır (Toury, 1995: 26).

Kültür edinci çevirmenin çeviri görevini yerine getirmek için sahip olması gereken edinçlerden en önemlilerinden bir tanesidir. Kaynak ve erek kültür arasındaki farkları ve benzerliklerin bilincine varabilmesi için çevirmenlerin, iki kültür arasındaki aktarımı sağlayan kültürlerarası edince ihtiyaçları vardır. Çünkü çevirmenler, başka dil ve kültürde belirli bir işleve sahip metinleri bilgileri yardımıyla üreten kültür uzmanları olarak görölmektedirler (Neubert, 2000: 9). Eruz’ a (2008) göre “Çeviri yapabilmenin ön koşulu çeviri edinci ise, çeviri edinci oluşmasında en önemli etkenlerden biri de çevirmenin kültür donanımdır. Kültür donanımı dendiğinde bunun iki ayağı vardır, bu kültürlerden ilki çevirmenin genel kültürü, öteki ise icra ettiği meslekte edindiği kültürdür ki bu kültür tüm çeviri eğitimini kuşatıcı bir kültür olmak zorundadır. Bu durumda çevirmen neyi, ne zaman yapacağını bilen ve önce zihninde oluşturduğu eylemi sorgulayan, sonuç-

4 Dil edinci, kültür edinci, metin edinci, aktarım edinci, araştırma edinci, konu ve uzmanlık alanı edinci, iletişim edinci

5 http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5766d4e-f10a605.28136726

lara göre devingen kararlar alma yetisine sahip bir uzman konumundadır” (Eruz, 2008: 213).

Vermeer (1986) *kültürü* bir toplumun ya da bireyin sergilediği davranışları yönlendiren normların, uzlaşımın, kanıların ve değer yargılarının bütünü olarak tanımlar (Vermeer, 1986: 35). Göhring’e (1978) göre ise kültür “bir bölgenin yerli halkı ile karşılaşınca, bu kişilerin üstlendikleri çeşitli rollere uygun ve beklentileri karşılayacak biçimde davranıp davranmadıklarını doğru olarak değerlendirebilmek ve aykırı davranmanın sonuçlarına katlanmak istenmiyorsa, söz konusu toplumdaki beklentilere uygun biçimde davranabilmek için bilinmesi, uygulanabilmesi ve algılanabilmesi gereken her şey”dir (Göhring, 1978: 10). Çeviribilimciler (Witte, 2007, Amman, 2008) kültürü incelerken kültürün sosyolojik katmanlara ayırmışlar ve *para-*, *dia-* ve *idiokültür* diye adlandırmışlardır. Heidrun Witte (2007) ‘Die Kulturkompetenz des Translators’ adlı yapıtında *para-kültürü* toplumun genel kültürü olarak nitelendirir (Witte, 2007: 56). Türk Kültürü, Alman Kültürü, Doğu Kültürü ve Batı Kültürü para-kültüre örnek verilebilir. Para-kültürlerin içerisinde bulunan sosyal grupların kültürleri *dia-kültür* olarak adlandırılır. Meslek grupları, politik gruplar, bölgesel gruplar, dini gruplar *dia-kültür* örnek olarak verilebilir. Gerek grup kültürlerini, gerekse genel kültürü oluşturan doğal olarak bireylerdir. Toplumlari oluşturan en küçük birim olan bireylerin kültürü ise *idio-kültürdür* (Witte, 2007: 56).

Kültür kavramını katmanlarıyla açıklayan bir diğer çeviribilimci de Margret Ammann’dır. “Grundlagen der Modernen Translationstheorie- Ein Leitfaden für Studierende” isimli kitabında Ammann (2008), kültür kavramını genel olarak açıklarken; bir toplumun kültürünü para-kültür olarak tanımlar ve bunu toplumun tümü için geçerli olan normlar, kurallar ve uzlaşım diye açıklar. Dia-kültürü belli bir grubun kültürü, bir toplum içinde yer alan belli bir grupta geçerli olan normlar, kurallar ve uzlaşım diye açıklayan Ammann (2008), idio-kültüre de belli bir bireyin kültürü yani bir insanın kendisi için belirlediği ve geçerli saydığı normlar, kurallar ve uzlaşım olarak nitelendirir (Ammann, 2008: 42). Idio-kültür, hem para- hem de dia-kültürlerden etkilenecek, yaşadığı bu kültürlerin içerisinde bireyin kendinde istemli ve ya istemsiz olarak gelişen ya da geliştirdiği bireysel kültürdür (Amman, 2008: 42).

Daha önce de belirtildiği gibi kültür edinci çevirmenin sahip olması zorunlu becerilerinden birisidir. Reiss ve Vermeer’in de (1991) belirttikleri gibi “*çeviri sadece dilsel değil, aynı zamanda da kültürel bir aktarımdır*” (Reiss, Vermeer, 1991: 4). Witte de (2007) aynı şekilde “*çeviri her zaman bir kültür aktarımı içerir*” ifadesinde bulunarak kültür edincinin önemini vurgulamaktadır (Witte, 2007: 163).

Uygulama

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul Üniversitesi, Trakya Üniversitesi ve Ege Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Almanca Bölümü 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinden toplam 112 öğrenci oluşturmaktadır. Tablolarda veriler, öncelikle çalışmada yer alan 112 öğrencinin genel durumları ve değerlendirilmesi, ardından da yüzde ve oranları hesaplanarak üniversite dağılımlarına göre değerlendirilmesi şeklinde

hazırlanmıştır. Tablo 1’de çalışma grubundaki öğrencilerin üniversitelere göre dağılımları bulunmaktadır.

Tablo 1: Çalışma Grubu/ Üniversite yüzde ve frekansları				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
İÜ	34	30,4	30,4	30,4
TÜ	40	35,7	35,7	66,1
EÜ	38	33,9	33,9	100,0
Total	112	100,0	100,0	

Çalışma grubunu oluşturan ve kendisiyle görüşülen öğrencilerden 34 tanesi İstanbul Üniversitesi’nde (İÜ), 40 öğrenci Trakya Üniversitesi’nde (TÜ) ve 38 öğrenci Ege Üniversitesi’nde (EÜ) okumaktadırlar.

Mütercim Tercümanlık Almanca Bölümü öğrencilerinin önemli bir kısmını belli bir süre yurt dışında çalışan gurbetçi ailelerin çocuklarının oluşturduğu gözlemlenmektedir. Tablo 2’de öğrencilerin **doğum yerlerinin dağılımları** bulunmaktadır.

Tablo 2: Öğrencilerin doğum yeri yüzde ve frekansları				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Almanya	42	37,5	37,5	37,5
Türkiye	61	54,5	54,5	92,0
İsviçre	5	4,5	4,5	96,4
Diğer	4	3,6	3,6	100,0
Total	112	100,0	100,0	

Çalışma grubundaki 112 öğrencilerin 42’si ve % 37,5 oranında Almanya’da, 61 tanesi ve % 54,5 oranında Türkiye’de, 5 tanesi ve % 4,5 oranında İsviçre’de, geri kalan 4 öğrenci ve % 3,6 oranında diğer ülkelerden Avusturya, Bulgaristan, Türkmenistan ve İngiltere’de doğmuşlardır.

Öğrencilerin **Almanca öğrenmeye başlama yaşları dağılımları** Tablo 3’te bulunmaktadır.

Tablo 3: Öğrencilerin Almanca öğrenmeye başlama yaşları dağılımları				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Doğuştan Edinim	49	43,8	43,8	43,8
7-13	28	25,0	25,0	68,8
14-18	18	16,1	16,1	84,8
19 ve Üzeri	17	15,2	15,2	100,0
Total	112	100,0	100,0	

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan tüm öğrencilerin 49’u ve % 43,8 oranında doğuştan edinim, 28’i ve % 25 oranında 7-13 yaş aralığında, 18’i ve % 16,1

oranında 14-18 yaş aralığında, 17'si ve % 15,2 oranında 19 yaş ve üzeri yaşlarda Almanca öğrenmeye başladıkları görülmektedir.

Öğrencilerin belirttikleri Almanca dil seviyeleri Tablo 4'te "**konuşma**", Tablo 5'te "**anlama**" ve Tablo 6'da "**yazma**" şeklinde yer almaktadır.

Tablo 4: Öğrencilerin Almanca konuşma Yüzde ve frekansları				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
A2	12	10,7	10,7	10,7
B1	18	16,1	16,1	26,8
B2	20	17,9	17,9	44,6
C1	29	25,9	25,9	70,5
C2	33	29,5	29,5	100,0
Total	112	100,0	100,0	

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan tüm öğrencilerden 12'si ve % 10,7 oranında A2, 18'i ve % 16,1 oranında B1, 20'si ve % 17,9 oranında B2, 29'u ve % 25,9 oranında C1, 33'ü ve % 29,5 oranında C2 seviyesinde Almanca konuşabildikleri görülmektedir. Tablo 5'de öğrencilerin **Almanca anlama seviyeleri** dağılımları bulunmaktadır.

Tablo 5: Öğrencilerin Almanca anlama seviyeleri yüzde ve frekansları				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
A2	2	1,8	1,8	1,8
B1	16	14,3	14,3	16,1
B2	24	21,4	21,4	37,5
C1	31	27,7	27,7	65,2
C2	39	34,8	34,8	100,0
Total	112	100,0	100,0	

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan tüm öğrencilerden 2'si ve % 1,8 oranında A2, 16'sı ve % 14,3 oranında B1, 24'ü ve % 21,4 oranında B2, 31'i ve % 27,7 oranında C1, 39'u ve % 34,8 oranında C2 seviyesinde Almanca anlayabildiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Tablo 6'da öğrencilerin **Almanca yazma seviyeleri** dağılımları bulunmaktadır.

Tablo 6: Öğrencilerin Almanca yazma seviyeleri yüzde ve frekansları				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
A1	1	,9	,9	,9
A2	3	2,7	2,7	3,6
B1	18	16,1	16,1	19,6
B2	27	24,1	24,1	43,8
C1	25	22,3	22,3	66,1
C2	38	33,9	33,9	100,0
Total	112	100,0	100,0	

de eğitimlerine devam etmişlerdir. Trakya Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Almanca öğrencileri ise ağırlıklı olarak Türkiye doğumlu öğrenciler oldukları için düz lise çıkışlı öğrencilerin oranları yüksektir.

Çalışma grubundaki öğrencilerin yurt dışında uzun süre veya kısa süre bulunanları olduğu kadar hiç yurt dışı tecrübesi yaşamayan öğrenciler de bulunmaktadır. Tablo 9'da öğrencilerin yurt dışı tecrübeleri yüzde ve frekansları bulunmaktadır.

Tablo 9: Öğrencilerin yurt dışı tecrübeleri yüzde ve frekansları				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Evet	87	77,7	77,7	77,7
Hayır	25	22,3	22,3	100,0
Total	112	100,0	100,0	

Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerin 87'si ve % 77,7 oranında yurt dışı tecrübeleri sahip oldukları, 25'i ve % 22,3 oranında yurt dışı tecrübesine sahip olmadıkları görülmektedir.

İstanbul Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Almanca öğrencilerinin tamamı yurt dışında bulunmuşlardır. Ege Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Almanca öğrencilerin çok büyük bir kısmının yurt dışı tecrübesi bulunurken, Trakya Üniversitesi Mütercim Tercümanlık bölümü öğrencilerinde bu oran neredeyse yarı yarıya'dır. Yurt dışında tecrübesine sahip öğrencilerin yurt dışında bulunma sürelerinde farklılıklar bulunmaktadır. Öğrencilerin yurt dışında bulunma süreleri Tablo 10'da bulunmaktadır.

Tablo 10: Öğrencilerin yurt dışında bulunma süreleri yüzde ve frekansları				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
,00	25	22,3	22,3	22,3
1-3 Yıl	27	24,1	24,1	46,4
3-5 Yıl	2	1,8	1,8	48,2
5-7 Yıl	7	6,3	6,3	54,5
9-11 Yıl	2	1,8	1,8	56,3
11-13 Yıl	11	9,8	9,8	66,1
13 ve Üzeri	38	33,9	33,9	100,0
Total	112	100,0	100,0	

Tablo 10 incelendiğinde öğrencilerden 27'si ve % 24, 1 oranında 1-3 yıl arası, 2'si ve % 1,8 oranında 3-5 yıl arası, 7'si ve % 6,3 oranında 5-7 yıl arası, 2'si ve % 1,8 oranında 9-11 yıl arası, 11'i ve % 9,8 oranında 11-13 yıl arası, 38'i ve % 33,9 oranında 13 yıl ve üzerinde yurt dışında buldukları görülmektedir.

İstanbul Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Almanca öğrencilerinin büyük çoğunluğunun yurt dışında, özellikle de okudukları yabancı dilin konuşulduğu ülkelerde uzun süre buldukları görülmektedir. Trakya Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Almanca öğrencilerinin ise büyük çoğunluğunun çok kısa süreli, çok azının ise uzun süreli yurt dışında buldukları görülmektedir. Ege Üniversitesi

Mütercim Tercümanlık Almanca öğrencilerinde ise uzun süreli yurt dışında kalan öğrencilerle, kısa süreli yurt dışında bulunanların oranları neredeyse yarı yarıya-dır.

Öğrenci tanıtım formları ölçeğindeki sorulardan öğrencilerin *kültürel ve demografik* alt yapılarını tanımaya yönelik maddelerden biri olan **ailelerin eğitim durumlarını** gösteren **anne eğitim durumu** Tablo 11’de, **baba eğitim durumu** ise Tablo 12’de yüzde ve frekanslar şeklinde gösterilmektedir.

Tablo 11: Öğrencilerin anne eğitim durumları yüzde ve frekansları				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
İlköğretim	43	38,4	38,4	38,4
Lise	53	47,3	47,3	85,7
Üniversite	15	13,4	13,4	99,1
Doktora	1	,9	,9	100,0
Total	112	100,0	100,0	

Tablo 11 incelendiğinde öğrencilerin hayatlarından birincil derecede sorumlu ve etkili olan ebeveynlerinden annelerin 43’ü ve % 38,4 oranında ilköğretim, 53’ü ve % 47,3 oranında lise, 15’i ve % 13,5 oranında üniversite, 1’i ve % 0,9 oranında doktora seviyesinde eğitim durumlarına sahip oldukları görülmektedir. Tablo 12’de ailelerden **baba eğitim durumu** yüzde ve frekansları görülmektedir.

Tablo 12: Öğrencilerin baba eğitim durumları yüzde ve frekansları				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
İlköğretim	28	25,0	25,0	25,0
Lise	57	50,9	50,9	75,9
Üniversite	25	22,3	22,3	98,2
Yükseklisans	2	1,8	1,8	100,0
Total	112	100,0	100,0	

Tablo 12 incelendiğinde öğrencilerin hayatlarından birincil derecede sorumlu ve etkili olan ebeveynlerinden babaların 28’i ve % 25 oranında ilköğretim, 57’si ve % 50,9 oranında lise, 25’i ve % 22,3 oranında üniversite, 2’si ve % 1,8 oranında yüksek lisans seviyesinde eğitim durumlarına sahip oldukları görülmektedir.

Öğrenci tanıtım formları ölçeğindeki sorulardan öğrencilerin *kültürel ve demografik* alt yapılarını tanımaya yönelik maddelerden biri olan öğrencilerin **yurt dışında yaşayan yakın akrabalarına ait durumları** Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13: Yurt dışında yaşayan yakın akrabalar yüzde ve frekansları				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Evet	93	83,0	83,0
	Hayır	19	17,0	100,0
	Total	112	100,0	100,0

Tablo 13 incelendiğinde çalışma grubundaki öğrencilerin 93'ü ve % 83 oranında yurt dışında yakın akrabaları bulunduğu, 19'u ve % 17 oranında ise yurt dışında yakın akrabaları bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 14'te öğrencilerin **yakın çevrelerinde iyi seviyede Almanca konuşabilen** tanıdıklarının durumları verilmiştir.

Tablo 14: Yakın çevrelerinde iyi derece Almanca konuşan tanıdıklar					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Evet	98	87,5	87,5	87,5
	Hayır	14	12,5	12,5	100,0
	Total	112	100,0	100,0	

Tablo 14 incelendiğinde öğrencilerin 98'i ve % 87,5 oranında yakın çevrelerinde iyi seviyede Almanca bilen tanıdıkları bulunduğunu, 14'ü ve % 12,5 oranında yakın çevrelerinde iyi seviyede Almanca bilen tanıdıkları bulunmadığı görülmektedir.

Öğrenci tanıtım formları ölçeğindeki sorulardan öğrencilerin *kültürel ve demografik* alt yapılarını tanımaya yönelik maddelerden biri olan öğrencilerin yetişme çevreleri yerleşim yerleri yüzde ve frekansları Tablo 15'de gösterilmektedir.

Tablo 15: Öğrencilerin yetişme çevresi yüzde ve frekansları					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Köy	6	5,4	5,4	5,4
	Kasaba	8	7,1	7,1	12,5
	İlçe	9	8,0	8,0	20,5
	Küçük Şehir	30	26,8	26,8	47,3
	Büyük Şehir	59	52,7	52,7	100,0
	Total	112	100,0	100,0	

Tablo 15 incelendiğinde çalışma grubundaki öğrencilerin 5'i ve % 5,4 oranında köyde, 8'i ve % 7,1 oranında kasabada, 9'u ve % 8 oranında ilçede, 30'u ve % 26,8 oranında küçük şehirde, 59'u ve % 52,7 oranında büyük şehirde yetiştikleri görülmektedir. Bu sonuca göre öğrencilerin büyük çoğunluğu küçük ve büyük şehirlerde yetişmişlerdir.

Öğrenci tanıtım formları ölçeğindeki sorulardan öğrencilerin *kültürel ve demografik* alt yapılarını tanımaya yönelik maddelerden biri olan öğrencilerin yaşadıkları **sosyal çevrelerinin Almanca öğrenmelerine katkısı** yüzde ve frekansları Tablo 16'da gösterilmektedir.

Tablo 16: Sosyal çevrenin Almanca öğrenimine katkısı					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Evet	77	68,8	68,8	68,8
	Hayır	35	31,3	31,3	100,0
	Total	112	100,0	100,0	

Tablo 16 incelendiğinde çalışma grubundaki öğrencilerin 77'si ve % 68,8 oranında yaşadıkları sosyal çevrelerinin Almanca öğrenimine katkısı olduğu, 35'i ve % 31,3 oranında ise yaşadıkları sosyal çevrelerinin Almanca öğrenimine katkısı olmadığı görülmektedir.

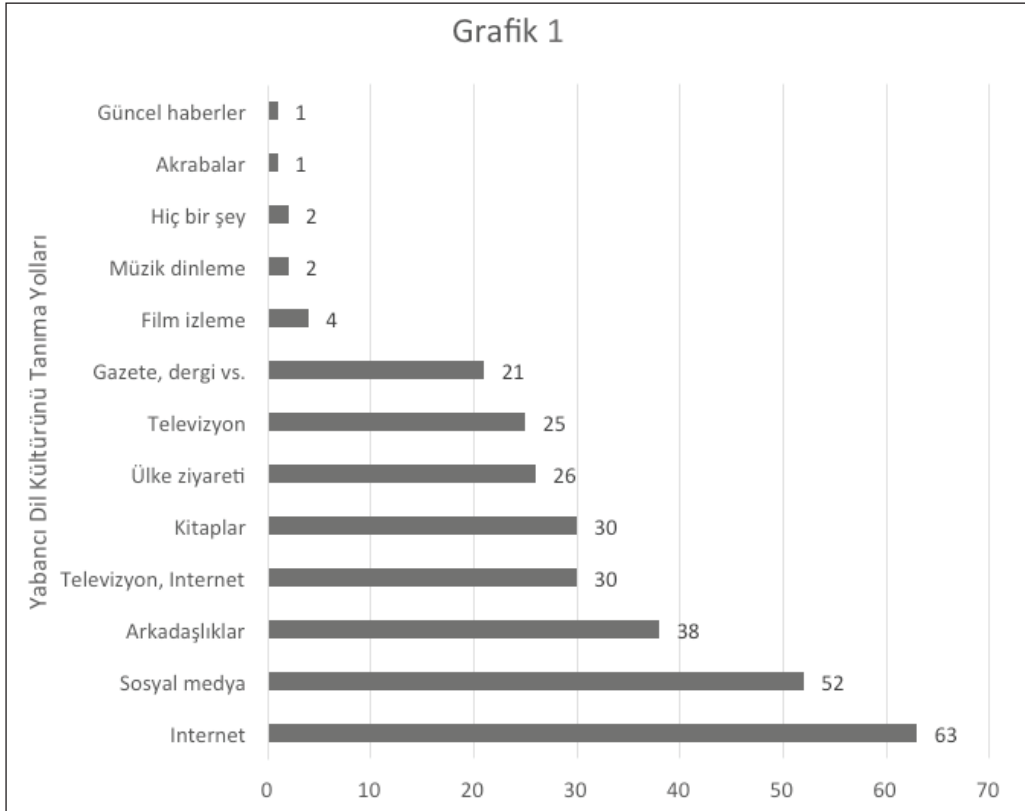
İstanbul Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Almanca öğrencilerinin tamamına yakın bir oranı yaşadıkları sosyal çevrenin Almanca öğrenmelerine katkısı olduğunu ifade ederken, Trakya Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Almanca öğrencilerinin neredeyse yarısı yaşadıkları sosyal çevrelerinin Almanca öğrenmelerine katkısı olmadığını belirtmişlerdir. Bu sonuç doğal olarak İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin büyük kısmının uzun yıllar Almanya'da yaşayan öğrencilerden oluşmasından ileri gelmektedir. Ege Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Almanca öğrencilerinde ise yine sosyal çevrelerinin Almanca öğrenmelerine katkısı olduğunu ifade edenlerin sayısı, sosyal çevrelerinin Almanca öğrenmelerine katkısı olmadığını ifade edenlerin oranından fazladır.

Öğrencilerin öğrendikleri yabancı dili içselleştirmeleri ve algılarının gelişmesi için önemli bir yeri olan **günlük hayatlarında Almanca kullanma** yüzde ve frekansları Tablo 17'de yer almaktadır.

Tablo 17: Günlük hayatta Almanca kullanma yüzde ve frekansları				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Evet	81	72,3	72,3	72,3
Hayır	31	27,7	27,7	100,0
Total	112	100,0	100,0	

Tablo 17 incelendiğinde çalışma grubundaki öğrencilerin 81'i ve % 72,3 oranında günlük hayatta Almanca kullandıkları, 31'i ve % 27,7 oranında ise günlük hayatta Almanca kullanmadıkları görülmektedir.

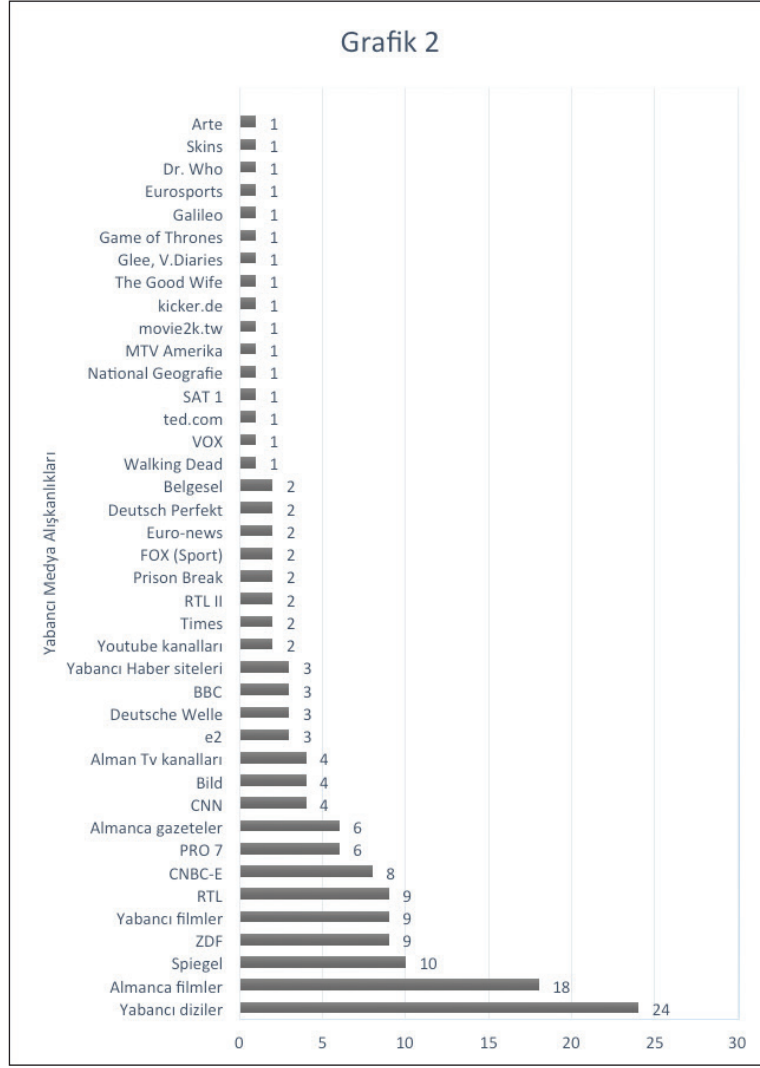
Öğrenci tanıtım formları ölçeğindeki sorulardan öğrencilerin *bireysel çalışma* ve çeviri edinci oluşturma süreçlerini ortaya çıkarmaya yönelik maddelerden biri olan **“Öğrendiğiniz yabancı dilin kültürünü daha iyi tanımak için neler yapıyorsunuz?”** sorusuna verdikleri yanıtları ve sıklık oranları Grafik 1'de bulunmaktadır.

Grafik 1’de görüldüğü gibi çalışma grubundaki öğrenciler yabancı dil kültürünü öğrenmek için en fazla *Internet* (63) ve *sosyal medyayı* (52) takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Bunları *arkadaşlıklar* (38), *televizyon-Internet* (30), *kitaplar* (30), *ülke ziyareti* (26), *televizyon* (25), *gazete- dergi vs.* (21) cevapları takip etmektedir. Bunların dışında öğrenciler sırasıyla *film izleme* (4), *müzik dinleme* (2), *güncel haberleri takip etme* (1) ve *yurt dışındaki akrabalarla görüşme* (1) gibi yöntemleri izlerken, 2 öğrenci yabancı kültürü tanımak için hiç bir şey yapmadıklarını belirtmişlerdir.

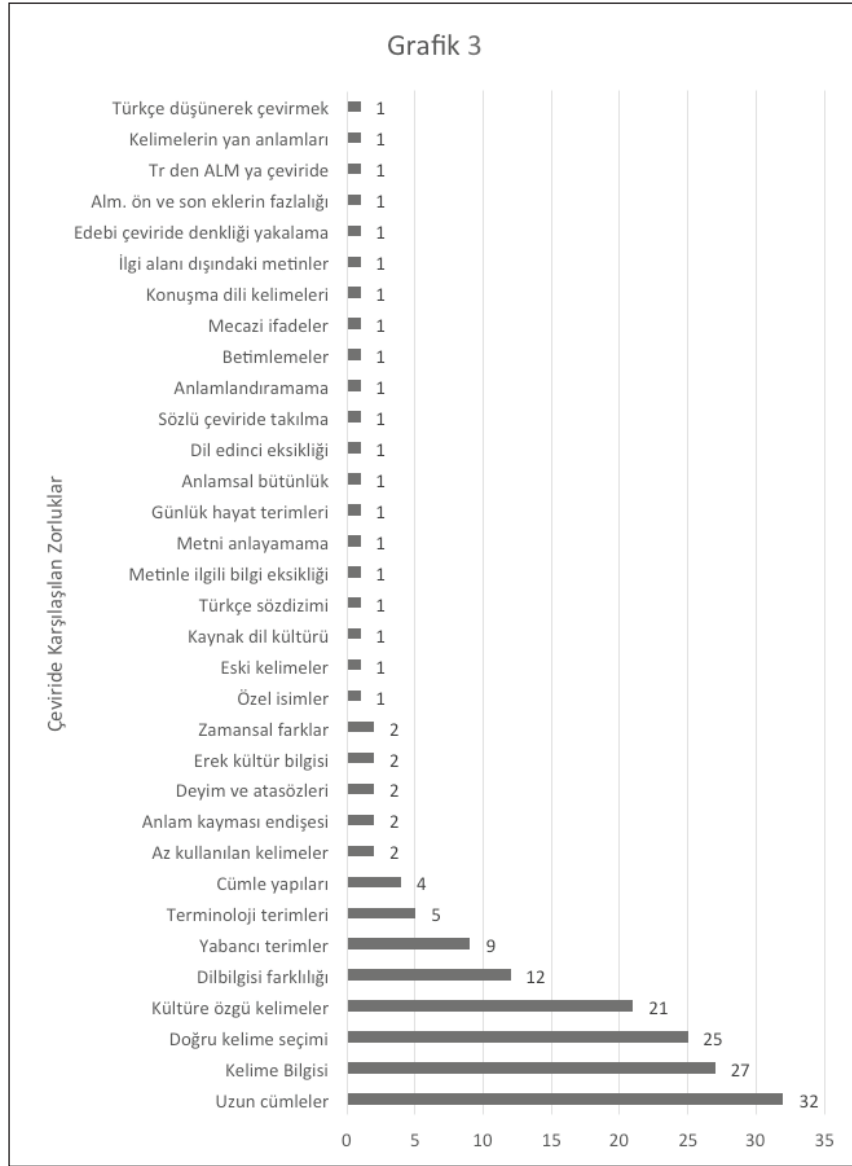
Yabancı medya takip etme alışkanlıklarına sahip olan öğrencilerin ifade ettikleri **yabancı medya çeşitliliği** Grafik 2’de sıklık oranlarıyla birlikte verilmiştir.

Grafik 2’de görüldüğü gibi çalışma grubundaki öğrencilerin takip ettikleri yabancı medya alışkanlıklarından *yabancı diziler, Almanca filmler, Spiegel ve Bild gibi yabancı gazeteler, Almanca TV kanallarından ZDF, RTL, PRO 7 kanalları, Deutsche Welle ve diğer haber kanalları* ve birçok yabancı TV kanalları tercih edilmektedir.

Öğrenci tanıtım formları ölçeğindeki sorulardan öğrencilerin çeviri yaparken karşılaştıkları en büyük zorluklar Grafik 3’te sıklık oranlarıyla birlikte gösterilmektedir.

Grafik 3'te görüldüğü üzere çalışma grubundaki öğrencilerin çeviri yaparken karşılaştıkları zorluklar sırasıyla en fazla *uzun cümleler* (32), *kelime bilgisi eksikliği* (27), *doğru kelime seçimi* (25) ve *kültüre özgü kelimeler* (21) olarak belirtilmiştir. Bu cevapları *dilbilgisi farklılığı* (12), *yabancı terimler* (9), *terminoloji terimleri* (5), *cümle yapıları* (4) izlemektedir. Karşılaşılan diğer farklı zorluklar ise; *az kullanılan kelimeler* (2), *anlam kayması endişesi* (2), *deyim ve atasözleri* (2), *erek kültür bilgisi* (2), *zamansal farklar* (2) ve birer defa söylenen; *özel isimler*, *eski kelimeler*, *kaynak dil kültürü*, *Türkçe söz dizimi*, *metinle ilgili bilgi eksikliği*, *metni anlayamama*, *günlük hayat terimleri*, *anlamsal bütünlük*, *dil edinci eksikliği*, *sözlü çeviride takılma*, *anlamlandırılmama*, *betimlemeler*, *mecazi ifadeler*, *konuşma dili kelimeleri*, *ilgi alanı dışındaki metinler*, *edebi çeviride denklığı yakalama*, *Almancada ön ve son eklerin fazlalığı*, *Türkçeden Almancaya çeviri*, *kelimelerin yan anlamları*, *Türkçe düşünerek çevirmek* olarak yer almaktadır.

Bulguların Değerlendirilmesi

Öğrencilerin alt yapılarını öğrenmek amacıyla tanıtım formlarında öğrencilere farklı sorular yöneltilmişti. Öğrencilere formlarda ilk olarak *doğum yerleri* sorulmuştu. Çalışmada doğum yerlerinin öğrencilerin kültür edinçlerinin gelişiminde etkisinin olduğu, ancak her yurt dışında doğup büyüyenin de illa ki kültür edinçine sahip olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilere ikinci olarak *Almanca öğrenmeye kaç yaşında başladınız?* sorusu yöneltilmişti. Yabancı dil öğrenmeye başlama yaşı yabancı dile hakimiyet açısından çok önemlidir. Kuhl'un (2004) belirttiği gibi 9 yaşın altında olduğu sürece ikidillilik durumu gerçekleşebilmektedir. Burada başlama yaşıyla birlikte dile maruz kalma duruma da önemli rol oynamaktadır. (Kuhl, 2004: 832). Çalışmaya katılan 112 öğrenciden 49'u yabancı dili öğrenme yaşını doğuştan edinim olarak belirtmişlerdir. 28 öğrenci 7-13 yaşları arasında yabancı dile başladıklarını ifade ederken bunlardan 7'si 9 yaş altında Almanca öğrenmeye başladıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlarla çalışmaya katılanların % 50'sinin ikidilli olabilme ihtimalleri yüksektir. Sonuçlara göre İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin yaklaşık % 75'nin, Ege Üniversitesi öğrencilerinin yaklaşık % 45'nin ve Trakya Üniversitesi öğrencilerinin yaklaşık % 17'sinin Almanca öğrenme yaşları olarak doğuştan edinim oldukları görülmektedir.

Bir sonraki soruda öğrencilere *sahip oldukları dillerin seviyeleri* sorulmuştur Bu soruda hem öğrencilerin Almanca seviyelerini kendilerinin belirlemeleri, hem de öğrencilerin sahip oldukları diğer yabancı dillerin ana dillerine A dili denilirse, B dili ve C dillerinin konuşma, anlama ve yazma seviyelerini belirtmeleri istenmişti. Bu soruyla ilgili olarak öğrenciler *Almanca konuşma* düzeylerini toplam 62 öğrenci C1-C2 düzeyinde, 38 öğrenci B1-B2 düzeyinde ve 12 öğrenci de A2 düzeyinde olduklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler *Almanca anlama* düzeyleri için ise toplam 70 öğrenci C1-C2 düzeyinde, 40 öğrenci B1-B2 düzeyinde ve sadece 2 öğrenci A2 düzeyinde olduklarını belirtmişlerdir. Aynı öğrenciler *Almanca yazma* düzeyleri için ise toplam 63 öğrenci C1-C2 düzeyinde, 45 öğrenci B1-B2 düzeyinde ve sadece 4 öğrenci A2 düzeyinde olduklarını belirtmişlerdir. Sonuç olarak öğrencilerin birinci dilleri olan Almanca dilinin farklı becerilerinde bile farklılıklar gözükmektedir. Öğrenciler dilin farklı becerilerine farklı seviyelerde hâkimdirler. Sonuçlara göre İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin yaklaşık olarak % 90'ı, Trakya Üniversitesi öğrencilerinin % 20'si ve Ege Üniversitesi öğrencilerinin ise % 65'i C1- C2 seviyesinde Almanca konuşma, anlama ve yazma becerilerine sahiptirler.

Öğrencilere yöneltilen bir diğer soru *Almanca öğrenmeye nerede başladıkları* olmuştu. Bu soruyla öğrencilerin yabancı dille ilk kez nerede karşılaştıklarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Çünkü dilin nerede ve ne şekilde öğrenildiği çeviri edinci geliştirmek açısından önemlidir. Amaç dilin kurallarını öğrenmek, o dili edinmek için yeterli değildir. Bir dile egemen olmakla o dilin kurallarını bilmek birbirinden çok farklı olgulardır. Bu farkı anlamak için, çocuğun bir dili hangi süreçlerden geçerek öğrendiğini incelemek gerekmektedir (Schwenk, 1993: 22). Bu soruya

öğrencilerin 73'ü okulda, 22'si aile içinde, 7'si kurslarda, 2'si ve internette, 8'i üniversitede cevaplarını vermişlerdir.

Öğrencilere daha sonra *mezun oldukları lise türleri* sorulmuştu. Bu soruyla öğrencilerin mezun oldukları lise türleriyle okudukları bölümün ilgisi olup olmadığı, kendisini bir önceki okulda dil anlamında ne kadar geliştirebildiği sorularının cevapları aranmaktadır. Çalışmaya katılan Almanca Mütercim Tercümanlık bölümü öğrencilerinin 52'si Anadolu Lisesi, 37'si düz lise, 7'si özel lise, 5'i meslek lisesi, 2'si teknik lise, 1'i akşam lisesi, , 1'i imam hatip lisesi ve 4'ü açık öğretim lisesini bitirmişlerdir. Sonuçlara göre en fazla Anadolu Lisesi bitiren öğrenciler yaklaşık % 47 oranla Ege Üniversitesi öğrencileri olmuştur. En fazla düz lise bitiren öğrenciler % 65 oranla Trakya Üniversitesi öğrencileri, en fazla özel lise bitiren öğrenciler ise % 43 oranla Ege Üniversitesi öğrencileri, en fazla meslek lisesi bitiren öğrenciler ise % 40'ar oranla İstanbul ve Trakya Üniversiteleri öğrencileri olmuşlardır.

Lise türlerinden sonra öğrencilere *daha önce yurt dışında bulunup bulunmadıkları* sorulmuştu. Çeviri edinci açısından yurt dışı tecrübesi çok önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü yurt dışı tecrübesi kültürel edincine de direkt katkıda bulunmaktadır. Yurt dışı tecrübesi edinmiş öğrencilerin kıyaslama ve muhakeme yetenekleri de gelişmektedir. Çünkü her iki kültürü de bizzat yaşayarak olaylara ve dünyaya bakış açıları genişlemektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin 87 'si daha önce yurt dışında bulunmuşlarken, 25 öğrencinin henüz yurt dışı tecrübesi bulunmamaktadır. Sonuçlara göre Almanca bilgisinin ön koşul olduğu İstanbul Üniversitesinde öğrenim gören Mütercim Tercümanlık Almanca öğrencilerinin hepsinin yurt dışı tecrübeleri olmuştur. Bu oran Trakya Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Almanca öğrencilerinde yarı yarıya bulunurken, Ege Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Almanca öğrencilerinin ise % 85'i yurt dışında bulduklarını ifade etmişlerdir.

Üstteki sorunun hemen ardından öğrencilere *yurt dışında kalma süreleri* sorulmuştu. Bu soru iki dilli öğrencilerin ayrılmasına yardım ettiği gibi, çeviri edincinin oluşması için yurt dışı tecrübesine ihtiyaç olup olmadığı sorularına da cevaplama da yardımcı olmaktadır. Öğrencilerin iki dilli olarak nitelendirilebilmeleri için her iki dile de aynı oranda maruz kalmaları, her iki dilde her platformda yaşayarak dilleri içselleştirmeleri gerekmektedir (Baker, 2011: 6).

Öğrencilerin 38'i 13 yıldan fazla süre yurt dışında kaldıklarını ifade etmişlerdir. 13 öğrenci yaklaşık 10 yıl yurt dışında kaldıklarını ifade ederlerken, 9 öğrenci yaklaşık 5 yıl civarlarında yurt dışında kaldıklarını belirtmişlerdir. 27 öğrenci ise en az 3 ayla 2 yıl arasında yurt dışı tecrübelerinin bulunduğunu ifade etmişlerdir. Sonuçlara göre İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin % 60'ı 13 yıldan fazla yurt dışında bulunmuşlardır. Bu durum Trakya Üniversitesi öğrencilerinde % 15 ve Ege Üniversitesi Öğrencilerinde % 35 civarlarındadır. Erken yaşta yabancı dil öğrenimi ve çift dillilerde beyin gelişimi alanlarında çalışmalar yapan Kuhl' un (2004) da belirttiği gibi erken yaşta yabancı dil öğrenmeye başlamış ve 13 yıldan fazla yurt dışında kalmış öğrencileri iki dilli olarak nitelendirmek mümkündür (Kuhl, 2004).

öğrencilerinde çok fazladır. İstanbul Üniversitesi öğrencileri büyük çoğunluğu yurt dışında doğup büyüdüğü için bir genelleme yapmak zordur. Öğrencilerin yaklaşık olarak aynı oranda farklı çevrelerde büyüdüğü görülmektedir.

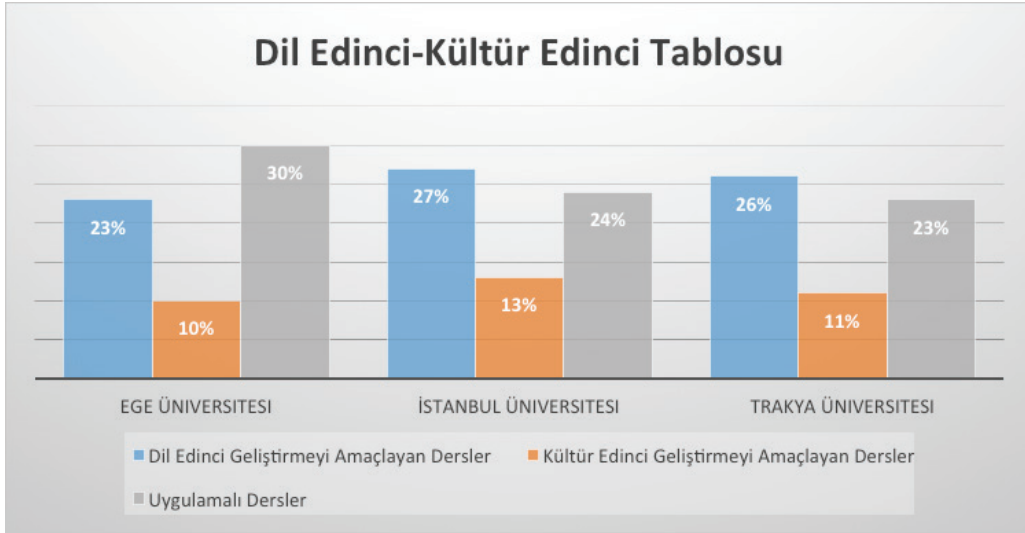
Bir önceki soruya ilgili olarak öğrencilere *sosyal çevrelerinin Almanca öğrenmelerine faydası* olup olmadığı da sorulmuştu. Sonuçlara göre 77 öğrenci bu soruya olumlu cevap vermiş, 35 öğrenci ise olumsuz cevap vermiştir. İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin neredeyse tamamı bu soruya evet cevabı verirken, Ege Üniversitesi öğrencilerinde olumlu cevap verenler bu oran 2/3 oranında, Trakya Üniversitesi öğrencileri ise yaklaşık 1/2 oranlarında görülmektedir.

Öğrencilere yöneltilen diğer bir soru *Öğrendiğiniz yabancı dilin kültürünü daha iyi tanımak için neler yapıyorsunuz?* sorusu olmuştu. Bu soruyla öğrencilerin kültür edinçlerini geliştirmek için izledikleri yöntemleri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Günümüzün teknoloji çağı olduğunu düşünürsek sonuçlar bizi şaşırtmamıştır. Öğrenciler bu soruya 13 farklı cevap vermişlerdir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu yabancı dil kültürünü daha iyi tanımak için *internet ve sosyal medyaları kullandıklarını* belirtmişlerdir. Bunları *arkadaşlıklar, televizyon, kitaplar, gazete ve dergiler* izlemektedir. Burada ekonomik durumu iyi olan öğrenciler yurt dışına gidip kültürü orada öğrenme imkânlarını kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilere daha sonra *takip ettikleri yabancı televizyon kanalı, gazete, dergi, dizi ve film gibi alışkanlıkları* sorulmuştu. Burada öğrencilerin genel kültürlerini ve dillerini geliştirme yolları öğrenilmeye çalışılmaktadır. Sonuçlara göre öğrencilerin 89'u yabancı medya izleme alışkanlıklarına sahipken, 23 öğrenci böyle bir alışkanlıklarının bulunmadığını belirtmişlerdir. Öğrenciler takip ettikleri yabancı medya alışkanlıkları için içinde TV kanalları, dizi isimleri, haber siteleri yer aldığı 40 farklı cevap vermişlerdir. En popüler cevaplar sırasıyla *yabancı diziler, Almanca filmler, Spiegel ve Bild gibi yabancı gazeteler, Almanca TV kanallarından ZDF, RTL, PRO 7 kanalları, Deutsche Welle ve diğer haber kanalları* şeklinde olmuştur. Öğrenciler kendilerine sorulan bir diğer soru üzerine takip ettikleri bu yabancı medya kanallarını yüksek oranda anladıklarını ifade etmişlerdir.

Sonuç

Çalışmada ders müfredatları göz önünde bulundurularak çeviri edinci oluşturmaya yönelik derslerin saptaması yapılmıştır. Bu dersler dil ve kültür edinci oluşturma gücüllükleri doğrultusunda gruplandırılarak incelenmiş, müfredatlardaki diğer derslere karşılaştırılarak yüzdelik oranları hesaplanmıştır.

Bu hesaplamalara göre örneğin Trakya Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Almanca bölümünün ders müfredatında kültür edinci geliştirmeye yönelik derslerin müfredatın sadece % 11'ini oluşturduğu ve bu oranların öğrencilerin çeviri edincilerinin daha iyi geliştirilebilmesi adına artırılması gerektiği ortadadır. Kültür edinci geliştirmeye yönelik derslerin yüzdelik oranları Trakya Üniversitesiyle aynı seyreden Ege Üniversitesinde ise bu durumun, uygulamalı derslerin oranının diğerlerinde fazla olması sebebiyle dengelendiği görülmektedir.

Öğrencilerin çeviri edinçlerini ve dolayısıyla kültür edinçlerini geliştirmeleri için çeviri eğitim veren programlarda görev yapan öğretim elemanlarının büyük sorumlulukları bulunmaktadır. Öncelikle sorumlu öğretim elemanları öğrencilerinin durumların tespit etmeleri ve yurt dışı tecrübesi olmayan ve dolayısıyla da erek kültür bilgisini tam anlamıyla geliştiremeyen öğrenciler için özenle seçilmiş metinleri derslerinde kullanmaları gerekmektedir. Zira öğrencilerin görüşleri de, öğrencilerin çeviri yapırlarken en çok kültür farklılıkları konusunda zorlandıklarını ortaya koymuştur. Öğretim elemanlarının sorumluluklarının dışında, öğrencilerin de kültür edinçlerini geliştirmeleri için; düzenli olarak yerli ve yabancı kitap, gazete ve dergi okuyarak genel kültürlerini geliştirmeleri, düzenli olarak yerli ve yabancı televizyon, film vb. izlemeleri, her fırsatta kendilerini yabancı dilde sözlü ve yazılı ifade ederek, ifade güçlüklerinin farkına varmaları ve bunları düzeltmeleri, yaz aylarında yabancı dillerini geliştirmek için; gerek turizm bölgelerinde, gerek yurt dışında çalışmalarını veya kurslara gitmeleri, meraklı olmaktan, araştırma yapmaktan, kendilerini sürekli daha fazla geliştirmekten vazgeçmemeleri gerekmektedir.

Kaynakça

- Ammann, Margret: Grundlagen der modernen Translationstheorie-Ein Leitfaden für Studierende. Akademik Çeviri Eğitimine Giriş. Çev. Ekeman, E. Deniz, İstanbul, Multilingual, 2008
- Baker, Colin: Foundations of Bilingual Education and Bilingualism. Multilingual Matters, Toronto, 2011
- Ergün, Mustafa: Eğitim Sosyolojisi Çocukların Sosyalleşmesine Sosyal Tabakaların Etkisi. 2012 <https://roj-bas2.files.wordpress.com/2012/06/egitim-sosyolojisi.pdf>
- Eruz, Sakine: Akademik Çeviri Eğitimi Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi, İstanbul, Multilingual, 2008.
- Göhring, Heinz: Interkulturelle Kommunikation: Die Überwindung der Trennung von Fremdsprachen-und Landeskundeunterricht durch einen integrierten Fremdverhaltensunterricht; Kongressberichte der 8. Jahrestagung der GAL. Stuttgart, 1978, S. 9-14
- Holz-Mänttari, Justa: Translatorisches Handeln.-theoretisch fundierte Berufsprofile. In: M.Snell-Hornby 348-374. 1986
- Kuhl, Patricia K.: Early language acquisition: Cracking the speech code. In: Neuroscience, Volume 5, 831-843, 2004
- Neubert, Albrecht: Competence in Language, in Languages, and in Translation, Schäffner, Christina (Hrsg.). Developing Translation Competence. Amsterdam. 2000. S.3-18
- Reiss, Katharina / Vermeer, Hans J.: Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie. 2. Auflage. Tübingen, 1991
- Toury, Gideon: Descriptive Translation Studies and Beyond. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 1995
- Vermeer, Hans J.: Übersetzen als kultureller Transfer, Snell-Hornby, Marry. (Hg.) Übersetzungswissenschaft – eine Neuorientierung. Zur Integration von Theorie und Praxis, Tübingen. 1986. S.30-53
- Witte, Heidrun: Die Kulturkompetenz des Translators. Tübingen, 2007

